

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Քիմիայի և կենսաբանության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ղազարյան Արմինե Հրաչիկի /Ա. Ա. Հ./

Արձանագրություն № 12

«25» հունվար 2024թ.

ՔԿ/բ-235- Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝	<u>Բոլոր մասնագիտությունների համար</u> /դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/
Կրթական ծրագիր՝	<u>Բոլոր կրթական ծրագրերի համար</u> /դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/
Որակավորման աստիճան՝	<u>Բակալավր</u> /բակալավր, մագիստրատուրա/
Ամբիոն՝	<u>Քիմիայի և կենսաբանության</u> /ամբիոնի լրիվ անվանումը/
Ուսուցման ձևը՝	<u>Առկա</u> /առկա, հեռակա/
Կուրս/կիսամյակ	առկա <u>2-րդ կիսամյակ</u>
Դասախոս(ներ)՝	<u>Զավարյան Հասմիկ</u> /անուն, ազգանուն/
	Էլ. հասցե/ներ <u>hasmikzavaryan@gmail.com</u>

Վանաձոր- 2024թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում 3

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները..... 3

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները..... 4

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները 4

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների..... 6

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը 6

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները 7

8. Դասավանդման մեթոդներ 8

9. Ուսումնառության մեթոդներ 8

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների..... 9

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ..... 10

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ..... 10

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ..... 10

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ 12

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ 13

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում 13

14. Գնահատում 15

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներ 15

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում..... 15

14.3. Հարցաշար 16

14.4. Գնահատման չափանիշները..... 17

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ 18

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում

1. <Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում > առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կազմված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով 'Կենսաբանություն' մասնագիտության կրթական չափորոշիչների հենքով կազմված ուսումնական պլանի պահանջների, առարկայի բաղադրիչների հիման վրա և նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը:

2. Առարկայական փաթեթը կարգավորում է <Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում > առարկայի ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովման, պարբերաբար թարմացման, գիտաճյուղի նոր մտեցումների ոգուն համապատասխանեցման գործընթացը, նպաստում է գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորմանը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է

- Վանաձորի պետական համալսարանի առկա ուսուցման կենսաբանության մասնագիտության բակալավրի ծրագրով նախատեսվում է ուսումնասիրել կամրնտրական դասընթաց՝ Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկան, որը խիստ կարևոր է:
- «Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում» առարկան ճանաչողական գիտություն է: Բժշկագիտության հիմունքները և առողջության պահպանումը մյուս գիտություններից տարբերվում է նրանով, որ ավելի շատ է առնչվում հասարակության ամեն մի անդամի առողջական և կենսական շահերի հետ:
- «Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում» առարկան ամբողջությամբ համապատասխանում է ԲՄԿ ՊԿԶ-ի պահանջներին:
- Հիմնական կրթական ծրագիրը սահմանում է յուրահատուկ իրազեկությունների բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկային համար:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են

Առարկան կարևոր է ուսանողների կրթական հետաքրքրությունների շրջանակում ըստ ՀԿԾ-ի: Առարկայի ուսուցանումը կարևոր հիմք է ուսանողի անհատական հետաքրքրությունների համար, հիվանդի հետազոտության, առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելու, կանխարգելելու առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների ճիշտ կիրառման իմացության տեսակետից: Առարկան կարևոր նշանակություն ունի շրջանավարտների աշխատանքային պահանջների առումով, համաձայն ՀԿԾ-ի սահմանված իրազեկությունների: Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկային ներկայացվող պահանջները բխում են առարկայի ծրագրից: Առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողներին տալ գիտելիքներ սիրտ-անոթային, շնչառության, մարսողության, էնդոկրին, միզասեռական օրգանների հիվանդությունների և վարակիչ հիվանդությունների առաջացման պատճառների, զարգացման մեխանիզմների, ախտանշանների, հետազոտության մեթոդների, առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելու, բուժման, կանխարգելման վերաբերյալ, ինչպես նաև 0-18 տարեկան անձնաց և 18 տարեկան և ավելի բարձր տարիք ունեցողների առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների իմունիտետի և պատվաստման վերաբերյալ: Դասընթացի խնդիրն է զարգացնել անհրաժեշտ հմտություններ և կարողություններ վերոգրյալ հիվանդությունների ախտորոշման, առաջին մինչբժշկական օգնություն ցուցաբերելու, հիվանդի վիճակը վերահսկելու, հիվանդի խնամքը կազմակերպելու և տեղափոխելու վերաբերյալ, ուսանողների մոտ զարգացնել բժշկա-հիգիենիկ դաստիարակություն, պատրաստել նրանց պրակտիկ աշխատանքի:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները

Ձեռք բերված տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում:

- անոթագարկի հաճախականություն չափել:
- մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափել:
- շնչառության շարժումների հաճախականություն չափել:
- դեղանոթից դեղանյութ զետեղել ներարկիչի մեջ:
- մարմին ենթամաշկային ներարկել դեղանյութ
- մարմին ներմկանային ներարկել դեղանյութ
- մարմին ներանոթային ներարկել դեղանյութ
- Դեղանյութ ներմուծել ականջի մեջ:
- Դեղանյութ ներմուծել քթի խոռոչ:
- Մարմնի ջերմություն չափել:
- Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել

Առարկայի ուսուցման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի

- Հիվանդի հետազոտության մեթոդներին և առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելուն
- անձնական հիգիենայի կանոններին
- հիվանդի խնամքի կազմակերպմանը
- առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների ճիշտ կիրառումը

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը¹ և /կամ կոմպետենցիաները

Ուսուցանվելուց հետո ուսուցանվողը պետք է գիտենա

- Հիվանդությունը (ոչ վարակիչ և վարակիչ):
- Հիվանդի (վարակիչ և ոչ վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը:
- Հիվանդի խնամքը՝ սիրտ-անոթային, շնչառության, մարսողության, էնդոկրին, միզազատական և վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ:
- Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ:
- Սիրտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Սիրտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգի պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Արյան զերձնշման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Բրոնխների բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
- Բրոնխների ապթման՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Թոքերի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մարսողության օրգանների հիվանդությունները՝
- Ստամոքսի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:

¹ <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

- Էնդեմիկ խաչիպ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Շաքարախտը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Երիկամի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Մեզահեռացնող ուղու բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
- Վարակիչ հիվանդությունների (անվանախմբավորումները, պատճառները), Էպիդեմիան, պանդեմիան, Էպիդեմիկ օջախը, դեզինֆեկցիան, դեզինսեկցիան և դեռատիզացիան:
- Դիզենտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Որովայնային տիֆ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Լյարդի բորբոքում (A, B)՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
- Ջրծաղիկ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Դիֆտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Էպիդեմիկ պարոտիտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Բծավոր տիֆ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Բրուցելյոզ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Սիբիրախտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը:
- Իմունիտետը: Պատվաստումը:
- Անոթազարկի հաճախականությունը չափելը:
- Մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչունալսիչով արյան ճնշման չափելը:
- Մեխանիկական ճնշումաչափիչով առանց հնչունալսիչով արյան ճնշման չափելը:
- Շնչառության շարժումների հաճախականությունը չափելը:
- Դեղանոթից դեղանյութի զետեղումը ներարկիչի մեջ:
- Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:
- Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ:
- Դեղանյութի ներմուծումը քթի խոռոչ:
- Մարմնի ջերմաստիճանի չափելը:
- Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնելը:
- Հոգնա կատարելը:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դասընթացի ընթացքում կիրականանա նաև ծրագրի ավարտական պահանջներով նախատեսված հետևյալ կոմպետենցիաների զարգացումը՝

ընդհանրական կոմպետենցիաներ(Ը)

ա) Գործիքային կոմպետենցիաներ (այսուհետև՝ ԳԿ)

- վերլուծության և համադրության կարողություն (ԳԿ-1),
- կազմակերպչական կարողություն (պլանավորում, կազմակերպում, դեկավարում, վերահսկում)(ԳԿ-2),
- որոշումներ կայացնելու կարողություն (ԳԿ-3),

- սկզբունքայնության պահպանման կարողություն (ԳԿ-4):
բ) Միջանձնային կոմպետենցիաներ (ՄՋԿ)
  - քննադատության և ինքնաքննադատության կարողություն (ՄՋԿ - 1),
  - միջանձնային գործնական հմտություններ (ՄՋԿ - 2),
գ) Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)
  - գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն (ՀԳԿ -1),
  - նոր իրավիճակներին հարմարվելու և արագ կողմնորոշվելու կարողություն (ՀԳԿ - 2),
  - ինքնուրույն աշխատելու կարողություն (ՀԳԿ -3):
- տիրապետի առաջին մինչբժշկական օգնության հիմնական հասկացություններին, ախտաբանական երևույթներին

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների.

«Բժշկագիտության» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել անհրաժեշտության դեպքում առաջին բուժօգնության ցուցաբերելու ժամանակ մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև մագիստրատուրայում կրթությունը շարունակելու և բժշկական բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	2 կրեդիտ/60 ժամ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	10	
Գործնական աշխատանք	14	
Մեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք	36	
Ընդամենը	60	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	Ստուգարք	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:
Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝
  - **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
  - **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
  - **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
  - **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
  - **Լախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման

կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:

- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Ձեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. Դասավանդման մեթոդներն են՝ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր:

9. Ուսումնառության մեթոդներն են՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ սեռաների		
		Իրավասու թղթ ու ն	Գործնական աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Անոթագարկ, արյան ճնշում:	2	2	
2.	Միրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ: Միրտը անոթավրոդ արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում, սիրտը անոթավրոդ արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ: Արյան գերճնշում: Դեղանյութի ներմուծման ուղիները:	2	2	
3	Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների այթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ): Շնչառության շարժումների հաճախականությունը: Հիվանդի անհատական հիգիենան:	2	2	
4	Մարսողության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց: Ներզատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ խալիպ: Արյան տեղային արյունահոսքը: Ստամոքսի լվացում:	2	2	
5	Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզաուղաբորբ): Վարակիչ հիվանդություններ, էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դերատիզացիա: Իմունիտետ: Պատվաստում: Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Որովայնային տիֆ: Լյարդի բորբոքում (A, B): Ջրծաղիկ: Հոգնա:	2	2	
6	Դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, կարմրուկ, բծավոր տիֆ: Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ:	2	2	
7	Բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբադ: Բնական, խառը և արհեստական սնուցում:	2	2	
8	Առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչները 18 տարեկանից բարձր տարիք ունեցողների համար:			16
9	Առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչները 0-18 տարեկանների համար:			16
ԸՆԴԱՄԵԼ		10	14	36

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Ավանու մր/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Ն. Ավետիսյան , "Ներքին հիվանդություններ",	2004
2.	Վ. Աստվածատրյան , "Կլինիկական մանկաբուժություն	2000
3	В.И.Покровский. Популярная медицинская энциклопедия.	1989
4	А. Воробьева. Учебное пособие для подготовки медицинский сестер	2001
5	Ա. Ն. Մուրատով , Վիրաբուժություն և հիվանդների խնամքը	1989
6	Գ. Ստամբոլցյան , " Ներքին հիվանդություններ	2000
7	Ս. Մինասյան, Առողջագիտություն	2008
8	Օ. Ջուհարյան , Կենսագործունեության անվտանգություն	2005
9	А. Воробьева. Справочник практического врача	2000
10	Վ. Ս. Մադոյան, Լ. Վ. Եդոյան, Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ	2018
Լրացուցիչ գրականություն (ԼԳ)		
1	Винакмен. Инфекционные болезни.	2000
2	Կարմիր խաչ, Առաջին օգնության հիմունքներ	1999
3	Վ. Մադոյան , "Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ առարկայից	2000
4	Е.А.Федина. Справочник провизора – консультанта	2005
5	Է. Ս.Գաբրիելյան , Ֆարմակոլոգիա	1998
6	Վ. Ա. Աբովյան , Առաջին օգնություն / հանրամատչելի ձեռնար	2012

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամանակ	Գրականություն
1	Ներածություն: Բժշկագիտության	Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի խնդիրները,	1	ՊԳ 1, ԼԳ 3

	հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի խնդիրները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդի հետազոտության մեթոդները: Դեղանյութի ներմուծումը մարմին:	հետազոտության մեթոդները և առանձնահատկությունները: Դեղանյութի ներմուծման էնտերալ և պարէնտերալ ուղիները:		դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
2	Միրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ, ստենոկարդիա, սրտամկանի ինֆարկտ, արյան զերձնշում:	Ստենոկարդիա, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Սրտամկանի ինֆարկտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Արյան զերձնշումը, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը:	1	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 6, ԼԳ 2, ԼԳ 6 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
3	Շնչառական օրգանների հիվանդություններ, բրոնխիտ, բրոնխների ասթմա, թոքաբորբ:	Բրոնխիտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Բրոնխների ասթմա, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Թոքաբորբ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը:	1	ՊԳ2, ՊԳ4, ՊԳ6, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
4	Մարսողական օրգանների հիվանդություններ, գաստրիտ, ստամոքսի կամ տասներկուամատնյա աղու խոցային հիվանդություն:	Գաստրիտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Ստամոքսի կամ տասներկուամատնյա աղու խոցային հիվանդություն, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը:	1	ՊԳ1, ՊԳ 5, ՊԳ 4, "ՀԳ"9 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
5	Միզասեռական օրգանների հիվանդություններ, երիկամի բորբոքում:	Երիկամի բորբոքում, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:	2	ՊԳ 1, ՊԳ 5, ՊԳ 9 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
6	Էնդոկրին օրգանների հիվանդություններ, շաքարախտ, էնդեմիկ խպիպ:	Շախարախտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը: Էնդեմիկ խպիպ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը:	2	ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ2 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ	
7	Վարակիչ հիվանդություններ, էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դերատիզացիա: Դիզինտերիա, որովայնային տիֆ, հեպատիտ A, B, ջրծաղիկ, դիֆտերիա, կարմրուկ, էպիդեմիկ պարոտիտ: Բժավոր տիֆ, սիբիրախտ, ժանտախտ, բրուցելոզ: Իմունիտետ: Պատվաստում:	Դիզինտերիա, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Հեպատիտ A, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Ջրծաղիկ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Դիֆտերիա, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Կարմրուկ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Բժավոր տիֆ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Սիբիրախտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Ժանտախտ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում:		2	ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ2, ՊԳ7 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

	Բրուցելյոզ, պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը, բուժումը, կանխարգելում: Իմունիտետ, տեսակները, պարտադիր օրացուցային պատվաստումներ:		
--	---	--	--

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մուգման ձևը	Գրականություն
1.	Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկան, խնդիրները, առանձնահատկությունները, ուսումնասիրության մեթոդները: Հիվանդի հետազոտության մեթոդները: Դեղանյութի ներմուծումը մարմին:	Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Անոթագրակի հաճախականության չափումը: Արյան ճնշման չափումը:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ 1, ԼԳ 3 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
2.	Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ, ստենոկարդիա, սրտամկանի ինֆարկտ, արյան զերձնում:	Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ՝ սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը, սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ՝ առաջին բուժօգնությունը, արյան զերձնում: Դեղանյութի գետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ, դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը, դեղանյութի ներմկանային ներարկումը, դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 6, ԼԳ 2, ԼԳ 6 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
3.	Շնչառական օրգանների հիվանդություններ, բրոնխիտ, բրոնխների ասթմա, թոքաբորբ:	Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների ասթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ): Շնչառության շարժումների հաճախականության չափումը: Հիվանդի անհատական հիգիենան և պահպանման կանոնները:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ2, ՊԳ4, ՊԳ6, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
4.	Մարսողական օրգանների հիվանդություններ, գաստրիտ, ստամոքսի կամ տասներկուամատնյա աղու խոցային հիվանդություն:	Մարսողության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ1, ՊԳ 5, ՊԳ 4, "ՀԳ"9 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
5.	Միզասեռական օրգանների	Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների	2	Հարցում, բանավեճ,	ՊԳ 1, ՊԳ 5, ՊԳ 9

	հիվանդություններ, երիկամի բորբոքում:	հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզաուղաբորբ):		դերային խաղեր և այլն	դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
6.	Էնդոկրին օրգանների հիվանդություններ, շաքարախտ, էնդեմիկ խալիպ:	Ներզատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ խալիպ: Արյան տեղային արյունահորդում:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ2 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
7.	Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Լյարդի բորբոքում: Ջրծաղիկ: Հոգնաների տեսակները և դրման տեխնիկան: Բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբաղ: Բնական, խառը և արհեստական սնուցում: Դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, կարմրուկ, բծավոր տիֆ: Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ: Իմունիտետ: Պատվաստում:	Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Լյարդի բորբոքում: Ջրծաղիկ: Հոգնաների տեսակները և դրման տեխնիկան: Բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբաղ: Բնական, խառը և արհեստական սնուցում: Դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, կարմրուկ, բծավոր տիֆ: Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ: Իմունիտետ: Պատվաստում:	2	Հարցում, բանավեճ, դերային խաղեր և այլն	ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ2, ՊԳ7 դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի սեռակը	Ներկայ սցենարի ժամկետները	Առաջին ձևը	Գրականություն
1.	Առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչները 0-18 տարեկանների համար	Առողջ ապրելակերպի կանոնները և կիրառումը	Բանավոր կամ գրավոր ստուգում	երկրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ
2.	Առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչները 18 տարեկանից բարձր տարիք ունեցողների համար	Առողջ ապրելակերպի կանոնները և կիրառումը	Բանավոր կամ գրավոր ստուգում	երրորդ ամսվա վերջին շաբաթ օրը	թեման յուրացրել է կամ չի յուրացրել	ծրագրային գրականություն, դասախոս. էլեկ. տարբերակ և ինտերնետ

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Հատուկ կահավորված լսարան

Սարքեր, սարքավորումներ	Մուլյաժներ, բժշկական գործիքներ
Համակարգչային ծրագրեր	Տեսանյութեր

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի²:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:³

²«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.),

³ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Հիվանդություն (ոչ վարակիչ):
2. Հիվանդությունների (ոչ վարակիչ) անվանախմբավորումները:
3. Հիվանդություն (վարակիչ):
4. Հիվանդությունների (վարակիչ) անվանախմբավորումները:
5. Հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը:
6. Սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը:
7. Սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:
8. Արյան գերճնշում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
9. Բրոնխների բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
10. Բրոնխների ասթմա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
11. Թոքերի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
12. Ստամոքսի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
13. Խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
14. Էնդեմիկ խպիպ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
15. Շաքարախտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
16. Երիկամի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
17. Մեզահեռացնող ուղու բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը:
18. Էպիդեմիա, պանդեմիա, էպիդեմիկ օջախ, դեզինֆեկցիա, դեզինսեկցիա, դերատիզացիա:
19. Դիֆտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
20. Որովայնային տիֆ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
21. Լյարդի բորբոքում (A, B)՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
22. Ջրծաղիկ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
23. Դիֆտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
24. Էպիդեմիկ պարոտիտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
25. Բժավոր տիֆ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
26. Բրուցելյոզ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
27. Սիբիրախտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
28. Դաբադ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, կանխարգելումը, բուժումը:
29. Հիվանդների անհատական հիգիենանա և պահպանման կանոնները:

30. Հիվանդի խնամքը՝ սիրտ-անոթային, շնչառության, մարսողության, էնդոկրին, միզազատական և վարակիչ հիվանդությունների դեպքում:
31. Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ:
32. Բնական, խառը և արհեստական սնուցում:
33. Իմունիտետ:
34. Պատվաստում:
35. Անոթագարկի հաճախականության չափումը:
36. Արյան ճնշման չափումը:
37. Շնչառության շարժումների հաճախականության չափումը:
38. Դեղանյութի զետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ:
39. Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը:
40. Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը:
41. Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:
42. Արյան տեղային արյունահորդում:
43. Դեղանյութի ներմուծումը քթանցքի մեջ:
44. Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ:
45. Մարմնի ջերմաստիճանի չափումը:
46. Հոգնաներ, տեսակները և դրման տեխնիկան:

14.4. Գնահատման չափանիշները.

- Տեսական գիտելիքները բանավոր
- Գործնական աշխատանքները բանավոր
1-ին կիսամյակ-2 կրեդիտ-2 ստուգում/ 1-ին ստուգում 10 միավոր, 2-րդ ստուգում 10 իավոր:
- Ինքնուրույն աշխատանքը գրավոր , բանավոր 20 միավոր:

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն`	<u>Բոլոր մասնագիտությունների համար</u> <i>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</i>
Կրթական ծրագիր`	<u>Բոլոր կրթական ծրագրերի համար</u> <i>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</i>
Որակավորման աստիճան`	<u>Բակալավր</u> <i>/բակալավր, մագիստրատուրա/</i>

Վանաձոր 2024

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/բ-178. Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	2 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	24	Դասախոսություն	10
			Սեմինար	
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	14
	Ինքնուրույն	36		
Ընդամենը	60			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>«Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում» առարկայի հիմնական նպատակն է ուսանողների տալ գիտելիքներ բժշկագիտության հիմունքների, հիվանդությունների դասակարգման, առաջացման պատճառների, ընթացքի, կանխարգելման մասին: Նրանց մոտ զարգացնել անհրաժեշտ հմտություններ աղետների օջախում տուժածներին առաջին և մինչբժշկական օգնություն ցույց տալու համար, պատրաստել նրանց պրակտիկ աշխատանքի բժշկական օգնություն ցուցաբերելու համար արտակարգ իրավիճակների պայմաններում: Ուսանողների մոտ արմատավորել հմտություններ և կարողություններ կատարելու վիրակապություն, դնել բեկակալ, չափել հիվանդի կամ տուժվածի զարկերակային ճնշումը, որոշել պուլսը, շնչառության հաճախականությունը, չափել մարմնի առավելագույն ջերմությունը, վերահսկել տուժվածի վիճակը, կանխել վնասվածքային շոկի առաջացումը, կազմակերպել ճիշտ օգնություն վնասվածքների ժամանակ, կատարել ճիշտ տեղափոխություն: Գաղափար կազմել առողջ ապրելակերպի, սեռական դաստիարակության մասին:</p> <p>Ծրագրով նախատեսված են դասախոսություններ և գործնական պարապմունքներ լսարաններում և կաբինետներում, իսկ կլինիկային հատկացված ժամերը անց են կացվում հիվանդանոցում և պոլիկլինիկայում:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդությունը (ոչ վարակիչ և վարակիչ): • Հիվանդի (վարակիչ և ոչ վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: • Հիվանդի ինամքը՝ սիրտ-անոթային, շնչառության, մարսողության, էնդոկրին, միզազատական և վարակիչ հիվանդությունների ժամանակ: • Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ: • Սիրտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի 			

	<p>նվազման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Միբտ անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգի պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Արյան գերճնշման պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Բրոնխների բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը: • Բրոնխների ասթման՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Թոքերի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Մարսողության օրգանների հիվանդությունները՝ • Ստամոքսի բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Խոցային հիվանդություն՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Էնդեմիկ խպիպ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Շաքարախտը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Երիկամի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Մեզահեռացնող ուղու բորբոքումը՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, առաջին բուժօգնությունը: • Վարակիչ հիվանդությունների (անվանախմբավորումները, պատճառները): • Դիզենտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Լյարդի բորբոքում՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը: • Ջրծաղիկ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Դիֆտերիա՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Էպիդեմիկ պարոտիտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Բժավոր տիֆ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Բրուցելյոզ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Միբիրախտ՝ պատճառը, ախտանշանները, ախտորոշումը, բուժումը, կանխարգելումը: • Իմունիտետը: Պատվաստումը: • Անոթագարկի հաճախականություն չափելը: • Մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափելը: • Մեխանիկական ճնշումաչափիչով առանց հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափելը:
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Շնչառության շարժումների հաճախականություն չափելը: • Դեղանոթից դեղանյութի գետեղումը ներարկվիչի մեջ: • Դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը: • Դեղանյութի ներմկանային ներարկումը: • Դեղանյութի ներանոթային ներարկումը: • Դեղանյութի ներմուծումը ականջի մեջ: • Դեղանյութի ներմուծումը քթի խոռոչ: • Մարմնի ջերմաստիճան չափել: • Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել: <p>Հմտություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ձեռք բերված տեսական և գործնական գիտելիքների կիրառում: • անոթազարկի հաճախականություն չափել: • մեխանիկական ճնշումաչափիչով և հնչյունալսիչով արյան ճնշման չափել: • շնչառության շարժումների հաճախականություն չափել: • դեղանոթից դեղանյութ գետեղել ներարկվիչի մեջ: • մարմին ենթամաշկային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներմկանային ներարկել դեղանյութ • մարմին ներանոթային ներարկել դեղանյութ • Դեղանյութ ներմուծել ականջի մեջ: • Դեղանյութ ներմուծել քթի խոռոչ: • Մարմնի ջերմություն չափել: • Արյան տեղային արյունահորդություն առաջացնող միջոց դնել <p>Կարողունակություն</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիվանդի հետազոտության մեթոդներին և առաջին բուժօգնություն ցուցաբերելուն • անձնական հիգիենայի կանոններին • հիվանդի խնամքի կազմակերպմանը • առողջությունը պայմանավորող բաղադրիչների ճիշտ կիրառումը
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p><u>Թեմա 1.</u> Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը:</p> <p><u>Թեմա 2.</u> Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ՝ սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը, սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ՝ առաջին բուժօգնությունը, արյան գերճնշում:</p> <p><u>Թեմա 3.</u> Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների ասթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ):</p> <p><u>Թեմա 4 .</u> Մարսողության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց: Ներզատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ</p>

	<p>խալիպ: Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Լյարդի բորբոքում: Իմունիտետ: Ջրծաղիկ, կարմրուկ, էպիդեմիկ պարոտիտ:</p> <p>Թեմա 5. Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզաուղաբորբ): Վարակիչ հիվանդություններ: Դիֆտերիա, բժավոր տիֆ, բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբաղ:</p> <p>Թեմա 6. Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում առարկայի նպատակը, խնդիրները, առանձնահատկությունները և հետազոտության մեթոդները: Հիվանդություն (ոչ վարակիչ, վարակիչ), հիվանդի (ոչ վարակիչ, վարակիչ) հետազոտությունը և ախտորոշումը: Անոթազարկի հաճախականության չափումը: Արյան ճնշման չափումը:</p> <p>Թեմա 7. Սիրտ-անոթային օրգանների հիվանդություններ՝ սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի նվազում՝ առաջին բուժօգնությունը, սիրտը անոթավորող արյունատար անոթում արյան հոսքի կանգ՝ առաջին բուժօգնությունը, արյան գերճնշում: Դեղանյութի զետեղումը դեղանոթից ներարկիչի մեջ, դեղանյութի ենթամաշկային ներարկումը, դեղանյութի ներմկանային ներարկումը, դեղանյութի ներանոթային ներարկումը:</p> <p>Թեմա 8. Շնչառության օրգանների հիվանդություններ՝ բրոնխի բորբոքում (բրոնխաբորբ), բրոնխների ասթմա (բրոնխադժվարաշնչառություն), թոքի բորբոքում (թոքաբորբ): Շնչառության շարժումների հաճախականության չափումը: Հիվանդի անհատական հիգիենան և պահպանման կանոնները:</p> <p>Թեմա 9. Սարսողության օրգանների հիվանդություններ՝ ստամոքսի բորբոքում (ստամոքսաբորբ), բարակ աղու խոց: Ներգատիչ օրգանների հիվանդություններ՝ շաքարախտ, էնդեմիկ խալիպ: Արյան տեղային արյունահորդում: Ստամոքսի լվացում:</p> <p>Թեմա 10. Մեզագոյացնող և մեզ հեռացնող օրգանների հիվանդություններ՝ երիկամի բորբոքում (երիկամաբորբ), մեզահեռացնող ուղու բորբոքում (մեզաուղաբորբ): Վարակիչ հիվանդություններ: Իմունիտետ, պատվաստում: Դիզենտերիա (Աղիքամանրեախտ): Լյարդի բորբոքում: Ջրծաղիկ: Հոգնաների տեսակները և դրան տեխնիկան:</p> <p>Թեմա 11. Դիֆտերիա, էպիդեմիկ պարոտիտ, կարմրուկ, բժավոր տիֆ: Բուժական սնունդ և դիետիկ սեղաններ:</p> <p>Թեմա 12. Բրուցելոզ, սիբիրախտ, դաբաղ: Բնական, խառը և արհեստական սնուցում:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գնահատումը կատարվում է ըստ բուհում գործող «Ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),</p>
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ն. Ավետիսյան , "Ներքին հիվանդություններ", 2004 2. Վ. Աստվածատրյան , "Կլինիկական մանկաբուժություն ", 2000 3. В.И.Покровский. Популярная медицинская энциклопедия. 1989 4. А. Воробьева. Учебное пособие для подготовки медицинский сестер. 2001

5. Ա. Ն. Մուրատով , Վիրաբուժություն և հիվանդների խնամքը , 1989
6. Գ. Ստամբուլցյան , " Ներքին հիվանդություններ " , 2000
7. Ս. Մինասյան, Առողջագիտություն , 2008
8. Օ. Ջուհարյան , Կենսագործունեության անվտանգություն , 2005
9. А. Воробьева. Справочник практического врача. 2000
10. Վ. Ս. Մադոյան, Լ. Վ. Եդոյան, Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում ու արտակարգ իրավիճակներում առաջին բուժօգնություն առարկաների գործնական պարապմունքների վերաբերյալ, 2018

Լրացուցիչ-

1. Винакмен. Инфекционные болезни. 2000
2. Կարմիր խաչ, Առաջին օգնության հիմունքներ, 1999
3. Վ. Մադոյան , "Մեթոդական ցուցումներ բժշկագիտության հիմունքներ առարկայից " , 2000
4. Е.А.Федина. Справочник провизора – консультанта. 2005
5. Է. Ս.Գաբրիելյան , Ֆարմակոլոգիա, 1998
6. Վ. Ա. Աբովյան , Առաջին օգնություն / հանրամատչելի ձեռնար/, 2012